

‘... ผู้ไม่ประมาทไม่ปราศจากสติ สติตรึงนิกอยู่ไม่เพลา นิกอยู่จนกระทั่งหยุด
เป็นจุดเดียวกัน ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์
บริสุทธิ์เป็นจุดเดียวกัน เห็น จำ คิด รู้ เป็นจุดเดียวกัน ...’
‘... มองไปดูกายมนุษย์ เออ! กายมนุษย์นี้เล่นเลื้อยพลอตัวทั่ว
เขื่อนแซ่ส่ายไปทางอื่นแล้ว ทางที่ละเอียดนี้ไม่มา แลหาแต่ทางที่ผิด
ที่ไม่ถูกต้องร่องรอยทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ ...’

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๕๓

พระพุทธรักษา : ความไม่ประมาท

๒๑ พุทธศักราช ๒๕๔๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส (๓ ทน)

ปมาทํ อปฺปมาเทน

ยทา นฺทุติ ปณฺธิโต

ปณฺญาปาสาทมารุยฺห

อโสโก โสภินิ ปชํ

ปพฺพตฺถุโจว ภูมฺมภูเจ

ธโร พาเล อเวกฺขติติย

พ.ธ.(บาลี) ๒๕/๑๒/๑๘

ณ บัดนี้ อาตมภาพจะได้แสดงพุทธรักษา ที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคปรมาทเมตนาไว้เป็นหลักฐานเป็นประธานในสกลพุทธศาสนา พุทธรักษาที่พระบรมศาสดาทรงรับสั่งด้วยพระองค์เองเป็นภาษิตที่ล้าลึกสุขุมคัมภีรภาพ แต่เทศนาเป็นอุปมาหรืออุปไมยตามวาระพระบาลีที่ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้นว่า

ปมาทํ อปฺปมาเทน

ยทา นฺทุติ ปณฺธิโต

ปณฺญาปาสาทมารุยฺห

อโสโก โสภินิ ปชํ

ปพฺพตฺถุโจว ภูมฺมภูเจ

ธโร พาเล อเวกฺขติ

แปลเนื้อความว่า เมื่อบัณฑิตผู้ละหรือผู้บรรเทาความประมาทเสียด้วยความไม่ประมาท เป็นผู้มีปัญญาเป็นเครื่องรักษาตัว ขึ้นสู่ปราสาทเป็นภูมิอันสูงของปัญญา แลลงมาเห็นเหล่าพาลชนทั้งหลาย เป็นผู้ไม่กระวนกระวาย เห็นหมู่มืดว่กระวนกระวาย ดูบุคคลผู้ขึ้นยืนบนภูเขาแลลงมาเห็นบุคคลผู้ยืนอยู่ที่ภาคพื้นฉะนั้น เนื้อความของพระบาลีคือความเป็นสยามภาษาได้ความเพียงเท่านี้ เพียงเท่านี้เราถือเอาความเข้าใจได้ เพราะธรรมของพระผู้มีพระภาคทรงแสดงล้าลึกกว่า

เมื่อบัณฑิตบรรเทาความประมาทด้วยความไม่ประมาท ลักษณะความประมาทกับความไม่ประมาทนะ ตรงนี้ต้องถือเอาข้อปฏิบัติให้ได้ ความประมาทนั้นคือเลนเล่อไหลตัว ความไม่ประมาทนั้นคือไม่เลนเล่อไหลตัว ไม่ไหลไม่พลั้งไม่ไหล มีสติอยู่เสมอ เรียกว่าความไม่ประมาท เราขาดสติ อ่อนสติ เรียกว่าความประมาท เพราะฉะนั้น

ความประมาทและไม่ประมาททั้ง ๒ ประการนี้ พระองค์ทรงชี้ขาด บรรดาธรรมที่พระองค์ทรงตรัสเทศนาไว้ ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นตรีเทียว ย่นลงไปปิฎก ๓ คือ วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก ปริมาตปิฎก มีความไม่ประมาทนี้แหละเป็นยอดของพระไตรปิฎกเหล่านั้น ความไม่ประมาทนี้เป็นที่รวมลงของความดีทั้งหลาย ความประมาทเล่า เป็นที่รวบรวมลงของความไม่ดีทั้งนั้น ความประมาทเป็นที่รวมลงของความชั่ว มีมากน้อยเท่าใดรวมลงในความประมาททั้งสิ้น ความดีมากเท่าใดรวมลงในความไม่ประมาททั้งสิ้น นี่เป็นหัวข้อรวมอย่างนี้

เมื่อละความประมาทด้วยความไม่ประมาทเสียได้แล้ว ชื่อว่ามีปัญญา ทรงปัญญา ขึ้นสู่ปราสาท สู่ภูมิอันสูงของปัญญา แลลงมาเห็นเหล่าพาลชน เป็นผู้ไม่กระวนกระวาย เห็นสัตว์กระวนกระวาย ดูจกขึ้นบนยอดภูเขาแลลงมาเห็นคนยืนอยู่บนภาคพื้นฉะนั้น นี้ได้ความดังนี้ อรรถาธิบายขยายความเป็นลำดับไป ผู้ไม่ประมาทไม่ปราศจากสติ สติตรึก นึกอยู่ไม่เผลอ นึกอยู่จนกระทั่งหยุดเป็นจุดเดียวกัน ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ บริสุทธิ เป็นจุดเดียวกัน เห็น จำ คิด รู้ เป็นจุดเดียวกัน ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ บริสุทธิถูกส่วนเข้าถึงขนาดนั้น เห็นเป็นดวงใสเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ อยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ไม่ได้หยุดอยู่ที่อื่น อยู่แห่งเดียวนั้น กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั้นใส เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ ใจหยุดสนิทอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใจหยุดสนิทอยู่ศูนย์กลางดวงใสที่เกิดขึ้น นั่นคือดวงธัมมานุสสนาสติปัฏฐาน หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุสสนาสติปัฏฐาน พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล ใสหนักขึ้นไป หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ ดวงเท่ากัน หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา ดวงเท่ากัน หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายมนุษย์ละเอียด

นี่ ได้เข้ามถึงกายมนุษย์ละเอียดด้วยความไม่ประมาทแท้ๆ ถ้าประมาทเข้ามาไม่ได้ไม่ถึงทีเดียว มาไม่ถึง จะมถึงกายมนุษย์ละเอียดได้เช่นนั้นละก็เพราะความไม่ประมาทไม่เลินเล่อเผลอตัว เป็นคนแน่วแนใจ ไม่ประมาท ถ้าถึงกายมนุษย์ละเอียด กายมนุษย์ละเอียดก็มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ก็มีแบบเดียวกัน มองไปดูกายมนุษย์ เออ! กายมนุษย์นี้เลินเล่อเผลอตัวแท้ๆ เชื้อนแซเสียไปทางอื่นแล้ว ทางที่ละเอียดนี้ไม่มา แล

หาแต่ทางที่ผิด ที่ไม่ต้องร้องร่ายทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ เห็นทีเดียวว่า มนุษย์นั้นอยากได้สมบัติคนอื่นเป็นเบื้องหน้ามาเป็นของตัว ตัวพยายามปองร้าย หมายความว่าความ วิบัติพลัดพราก อยู่ในกายมนุษย์ ประมาทเลินเล่อเผลอตว์ เห็นผิดจากคลองธรรมที่เป็นทางไป ของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ ผิดจากคลองธรรมที่เป็นทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ ไป ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะนั้นเห็นผิด เข้ามาไม่ถูกที่ เข้าไม่ ถูกเช่นนี้

ทาน กำจัดเสียซึ่งอกิขณา เพ่งอยากได้ของคนอื่นให้มาเป็นสมบัติของตนเสีย เมตตา รักใคร่ปรารถนาจะให้มนุษย์ได้รับความสุขทุกคน กำจัดเสียซึ่งความพยายาม เห็นชอบตามคลองธรรม เห็นถูกว่าพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ไปทางนี้ ด้วยความไม่ ประมาทนี้จึงได้เข้ามาถึงกายมนุษย์ละเอียด พอเห็นกายมนุษย์ละเอียด ก็มองดูกาย มนุษย์หยาบโน้น เหมือนคนอยู่บนภูเขามองลงไปดูกายมนุษย์ เหมือนมนุษย์อยู่พื้น แผ่นดิน จะทำท่าอย่างหนึ่งอย่างใดเห็นปรากฏ เห็นเป็นของหยาบทีเดียว เมื่อถึงกาย มนุษย์ละเอียดเห็นหมดเสียแล้ว นี่ชั้นหนึ่ง

ชั้นที่ ๒ ตามลำดับขึ้นไป หนักขึ้นทุกที กายมนุษย์ละเอียดก็นึกว่า เราขึ้นมาได้ เช่นนี้เพราะความไม่ประมาท อย่าเลย ระวังระวังวาดยิดความไม่ประมาทให้มันต่อไป อีก กายมนุษย์ละเอียดนั้นอยู่ศูนย์กลางดวงรัศมีมานุสสนาสติปัฏฐาน อยู่ในกลางดวง ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ๒ เท้าฟองไข่แดงของไก่ นั่น พอหยุดนิ่งถูกส่วนเข้าเท่านั้น เห็นดวงศีล ดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นก็เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิ พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นก็เห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลาง ดวงปัญญา พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติ พอถูก ส่วนเข้าเท่านั้น เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น เห็นกายทิพย์ทีเดียว เห็นกายทิพย์ชัดๆ กายทิพย์ก็เป็นตัวของ ตัวแท้ กายที่ฝันในฝัน

กายทิพย์ก็มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เหมือนกัน กายทิพย์ก็ลิ้มตาขึ้นดูกายมนุษย์ เหมือนกัน ดูกายมนุษย์ละเอียดก็เห็นกายมนุษย์ละเอียดปรากฏชัดขึ้นอีก เห็นชัด อย่างกับคนยืนอยู่บนภูเขาเห็นคนยืนบนภาคพื้น เมื่อกายมนุษย์ละเอียดนี้มันยังทำชั่ว ด้วยกาย วาจา ใจอยู่ โลภอยากได้ของเขา พยายามปองร้ายเขา เพ่งอยากได้สมบัติ ของเขา พยายามปองร้ายเขา เห็นผิดจากคลองธรรม แต่ว่าอย่างละเอียด ไม่ใช่อย่าง หยาบ อย่างละเอียดทีเดียว ละเอียดเข้ามา ไม่หยาบเหมือนกายมนุษย์ ละเอียดกว่า

กายมนุษย์ออกไป ตากายทิพย์ก็เห็น เห็นปรากฏชัด เมื่อเห็นปรากฏชัดเช่นนั้น ส่วนตัวที่ไปอยู่เห็นกายทิพย์แล้วมองลงไปในกายมนุษย์ละเอียด เหมือนคนยืนอยู่บนปราสาท มองดูคนเกลื่อนกลาดอยู่ในภาคเบื้องล่างอยู่ในภาคพื้น เห็นมีคนชั้วมาก คนดีน้อย คนที่ทำชั่วช้ามามากด้วยกาย วาจา ใจ มีมาก ทำดีด้วยกาย วาจา ใจ มีน้อย เห็นปรากฏชัดดังนั้น เมื่อเห็นปรากฏชัดดังนั้น คนที่อยู่บนปราสาทไม่ทรมนทรมาย ไม่วุ่นวาย เห็นคนที่ทำความชั่วด้วยกาย วาจา ใจ นั้นทรมนทรมาย วุ่นวาย กระสับกระส่าย เห็นชัดอย่างนั้น ตากายทิพย์เห็นกายมนุษย์ละเอียด ดังว่าเหมือนคนยืนอยู่บนภูเขาแลลงมาเห็นคนอยู่บนภาคพื้นฉะนั้น เห็นปรากฏชัดอย่างนี้ เห็นกายมนุษย์ละเอียดนั้นยังกระวนกระวายอยู่ ส่วนกายทิพย์นั้นไม่วุ่นวายไม่กระวนกระวาย หนักแน่นกว่ากายมนุษย์ละเอียด เห็นชัดลงไปอย่างนี้

เมื่อเป็นเช่นนี้ เราจะมาที่นี่ได้เพราะเหตุอะไร เพราะไม่ประมาท ไม่เลินเล่อ ไม่เผลอตัว มีสติควบคุมอยู่เสมอ สามารถขึ้นมาถึงกายทิพย์ให้ได้ ใจกายทิพย์หยุดนิ่ง อยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์อีก พอถูกส่วนเข้า เห็นดวง ๓ เท้าพองไข่แดงของไก่ พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เท้าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็นกายทิพย์ละเอียด

กายทิพย์ละเอียดนั้นก็มิตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เหมือนกัน แต่ว่าละเอียดกว่า โตกว่ากายทิพย์หยาบ เห็นกายทิพย์ชัดๆ ว่ากายทิพย์นี้ยังวุ่นวายทรมนทรมายอยู่ ไม่ค่อยจะสงบนัก ส่วนเจ้ากายทิพย์ละเอียดนั้น สงบกว่าละเอียดกว่า เห็นปรากฏชัดเหมือนคนอยู่บนปราสาท เห็นกายทิพย์นั้นยังประมาท ยังเลินเล่อยังเผลอตัวอยู่ ยังทรมนทรมาย กระสับกระส่ายอยู่ ส่วนกายทิพย์ละเอียดนั้นสงบเรียบร้อยเป็นอันดี ไม่กระสับกระส่าย ไม่ทรมนทรมาย ต่างกันดังนี้ เหมือนคนยืนอยู่บนปราสาทแลลงมาข้างล่าง ไม่ประมาท ไม่เลินเล่อ ไม่เผลอตัว ต่อมาถึงนี้จะเห็นอะไร เพราะเราไม่ประมาท ไม่เลินเล่อ ไม่เผลอตัว ใจกายทิพย์ละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงกายทิพย์ละเอียด ๔ เท้าพองไข่แดงของไก่ เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานกลางดวงธรรมนั้น หยุดอยู่กลางดวงธรรมนั้น ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงสมาธิ

หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายรูปพรหม

รูปพรหมก็มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน เมื่อเห็นกายทิพย์นั้น กายทิพย์นั้นยังหมักหมมด้วยกิเลส ยังเป็นกิเลสหนาปัญญาหยาบอยู่ เพราะประมาทเลินเล่อ เผลอตัว กิเลสหนาปัญญาหยาบอยู่ ที่เราขึ้นมาถึงกายรูปพรหมนี้เพราะเราไม่ประมาท ไม่เลินเล่อ ไม่เผลอตัวจึงขึ้นมาได้ เห็นปรากฏชัดเหมือนบุคคลขึ้นอยู่บนปราสาทเห็นคนที่อยู่ข้างล่างทำชั่วประการใดประการหนึ่ง เห็นปรากฏชัดว่าพวกนี้เป็นพาลชน ไม่ใช่บัณฑิตธีรชน ก็ไม่กระวนกระวาย เห็นพวกเหล่านั้นกระวนกระวายอยู่ ดุจบุคคลขึ้นอยู่บนภูเขาเห็นคนอยู่บนภาคพื้นดินใดที่นั่นนั้น เมื่อเป็นเช่นนั้น เราขึ้นมาถึงเพราะอะไร เพราะเราไม่ประมาท รักษาความไม่ประมาท ไม่เลินเล่อไม่เผลอตัวตั้งนั้นไว้ ใจก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม พอถูกส่วนเข้า ๕ เท้าฟองไข่แดงของไก่ หยุดอยู่กลางดวงธรรมนั้น พอถูกส่วนเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ พอถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด

กายรูปพรหมละเอียดก็มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เหมือนกัน มองลงมาเห็นกายรูปพรหมนี้ยังเลินเล่อเผลอตัว ยังประมาทเลินเล่อเผลอตัวอยู่ เราขึ้นมาถึงที่นี่ได้ก็เพราะไม่ประมาท ไม่เลินเล่อเผลอตัว เห็นชัดปรากฏชัดแบบเดียวกัน ดุจคนยืนอยู่บนปราสาทเห็นคนอยู่ข้างล่าง หรือคนอยู่บนภูเขาแลลงมาเห็นคนอยู่บนภาคพื้นทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ชั่วด้วยกายอย่างหนึ่งอย่างใด เห็นปรากฏหมด ปรากฏดังนี้ เมื่อเป็นดังนี้เรามาถึงนี้ได้เพราะอะไร เพราะเราไม่ประมาท ไม่เลินเล่อ ไม่เผลอตัว จึงได้ขึ้นมาที่นี่ได้ เมื่อเป็นดังนั้น ใจของกายรูปพรหมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ๖ เท้าฟองไข่แดงของไก่ เมื่อถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียดนั้น เห็น ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ แล้วเห็นกายอรุปรพพรหม

กายอรูปรพรมก็มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน เมื่อกายอรูปรพรมเห็น กายอรูปรพรมละเอียดว่ายังประมาทเลินเล่อเปลोटัวอยู่ ยังกระวนกระวายอยู่ ยังไม่สงบ เรียบร้อยกัน แต่ว่าดีขึ้นมาเป็นลำดับ นับว่ายังเลินเล่อเปลोटัวอยู่ ที่เรามาถึงนี้ได้ เพราะอะไร เพราะเราไม่เลินเล่อไม่เปลोटัว จึงได้ขึ้นมาได้ เพราะตั้งอกตั้งใจ เมื่อเรา ไม่เลินเล่อ ไม่เปลोटัวแล้ว รักษาความไม่เลินเล่อไม่เปลोटัวนั้นหนักขึ้นไป หยุดหนึ่งอยู่ ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปรพรม ๗ เท้าฟองไข่แดงของไก่ หยุดหนึ่งอยู่ กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปรพรมนั้น ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติ ปัญฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญฐาน ถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงศีล สมภาติ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เป็นลำดับ พอถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงกายอรูปรพรม ละเอียด

กายอรูปรพรมละเอียดก็มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน มองไปดูกาย ออรูปรพรมหยาบ กายอรูปรพรมหยาบนั้นก็ยังเลินเล่อเปลोटัวอยู่ ยังไม่สนิทชิดชม ยังไม่กลมเกลียวกันนัก ยังมีความประมาทอยู่ ที่เรามาถึงนี้ได้เพราะอาศัยอะไร เพราะ อาศัยความไม่ประมาทของเราจึงมาถึงที่นี่ได้ ก็มาเห็นกายอรูปรพรมนั้น เหมือนยังกับ คนยืนอยู่บนปราสาทเห็นคนข้างล่าง หรือยืนบนภูเขาเห็นมนุษย์ยืนอยู่ที่ภาคพื้นดินใดก็ ฉะนั้น เห็นปรากฏทีเดียว เห็นปรากฏเช่นนั้นะ ใจกายอรูปรพรมละเอียดก็นึกในใจ ว่า เรามาถึงนี้ได้เพราะความไม่ประมาท ไม่เลินเล่อ ไม่เปลोटัว ถ้าว่าประมาทเลินเล่อ เปลोटัว มาถึงที่นี่ไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น ใจกายอรูปรพรมละเอียดก็หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์ กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปรพรมละเอียด หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้ เป็นกายอรูปรพรมละเอียด ๘ เท้าฟองไข่แดงของไก่ ใจหยุดหนึ่งอยู่กลางนั้น พอถูกส่วน เข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญฐาน ถูก ส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมภาติ หยุดอยู่กลาง ดวงสมภาติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวง วิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายธรรม รูปเหมือนพระปฏิมากร เกตุดอกบัวตูม สีเหมือนกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า แต่กายที่ผ่านมานั้นอยู่ในภพ เข้าถึงกายธรรมเป็นกายนอกภพ

กายธรรมก็มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน ดากายธรรมมองดูทั้ง ๘ กาย นั้น กายอรูปรพรมละเอียด กายอรูปรพรมหยาบ กายอรูปรพรมละเอียด กายอรูปรพรม

หยาบ กายทิพย์ละเอียด กายทิพย์หยาบ กายมนุษย์ละเอียด กายมนุษย์หยาบ เห็น
ทั้ง ๘ กายว่า กายเหล่านั้นอยู่ในภพ ชบเซาอยู่ด้วยกามบ้าง ด้วยฌานบ้าง ด้วยรูป
ฌานบ้าง ดึงดูดให้ติดอยู่ เราถึงได้ติด หลุดมาได้พอลึกถึงกายธรรมเช่นนี้ เพราะเราไม่
ประมาท มานี้ได้เพราะความไม่ประมาท ประมาทมาถึงนี้ไม่ได้ เรามาถึงนี้ได้เพราะ
เราไม่ประมาท แล้วมองไปดูทั้ง ๘ กาย ตั้งอยู่ในความประมาททั้งนั้น ตั้งอยู่ใน
กรรมวิภว วิปากวิภว กิเลสวิภว

กรรมวิภว กระทำกิจการงานหน้าที่ เรียกว่ากรรมวิภว กิเลสวิภว บริโภคกิเลสตาม
ผัสสะไปตามหน้าที่ นั่นกิเลสวิภว ยินดีติดอยู่ในรูปฌานและรูปฌานเหล่านี้ เป็น
กิเลสวิภวทั้งสิ้น กรรมวิภว กิเลสวิภว จึงรัดสัตว์ทั้งหลายเหล่านั้นให้ติดข้องอยู่ พันไปไม่ได้
ด้วยอภิชฌา พยาบาท ทิฎฐิ ด้วยความโทสะ โมหะ ด้วยราคะ โทสะ โมหะ กาม-
ราคานุสัย ปฏิฆานุสัย

กว่าเราจะหลุดพ้นมาถึงกายธรรมได้นี้ ผ่านอกุศลธรรมเครื่องชั่วทั้งหลายเหล่านี้นั้น
เพราะเราดำเนินด้วยความไม่ประมาท เพราะเราให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา
เราได้ตั้งอยู่ใน ศีล สมาธิ ปัญญา ได้ตั้งอยู่ในศีล ๑๐ อริศีล อริจิต อริปัญญา ได้
ตั้งอยู่ในปฐมมรรค มรรคจิต มรรคปัญญา จึงได้บรรลุมาถึงธรรมกายธรรมเช่นนี้
กายธรรมนี้แหละ ลืมตาทิพย์มรรคองดู เห็นพวกเหล่านั้นชัดเจนหมดทุกสิ่งทุกประการ

นี้แหละ เรียกว่า **ปัญญาปาสาทมารุญห** หละ **เข้าถึงกายธรรมก็มีปัญญาที่เดียว**
ปัญญาแท้ๆ รู้แน่แท้ เห็นกายมนุษย์เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา กายมนุษย์ละเอียดเป็น
อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เหมือนกัน กายทิพย์ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา กายทิพย์
ละเอียด ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา กายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด ก็เป็นอนิจจัง
ทุกขัง อนัตตา กายอรูปพรหม อรูปพรหมละเอียดก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา พิจารณา
ให้ละเอียดออกไปอีก แยกออกเป็นขั้นทั้ง ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ
ที่ละเอียด ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

กายทิพย์ก็แยกออกเป็นเบญจขั้นทั้ง ๕ ที่ละเอียดเข้าไปอีก รูป เวทนา สัญญา
สังขาร วิญญาณ ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา กายทิพย์ละเอียดก็แยกออกเป็นเบญจขั้น
ทั้ง ๕ กายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด แยกออกไปเป็นเบญจขั้นทั้ง ๕ รูป เวทนา
สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา กายอรูปพรหมก็แยกออกไปเป็น
เบญจขั้นทั้ง ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็เป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

กายอรูปพรหมละเอียดก็แยกเป็นเบญจขันธ์ทั้ง ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เห็นปรากฏอย่างนี้ แลลงไปเห็นปรากฏอย่างนี้

เมื่อเห็นปรากฏอย่างนี้ก็มันอยู่ในกายธรรมนั้น ที่เรามาถึงกายธรรมนี้ได้เพราะอาศัยความไม่ประมาท เพราะเราละความประมาทเสียได้ เพราะเราไม่ประมาทจึงได้มาถึงกายธรรมนี้ เมื่อถึงกายธรรม ตากายธรรมก็มองดูเห็นตลอด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม โตเป็นลำดับขึ้นมา พอถึงกายอรูปพรหมละเอียด ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่ เมื่อมาถึงกายธรรม เห็นดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย วัดเส้นผ่าศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ขนาดเท่าหน้าตักและความสูงของธรรมกาย เกือบ ๕ วา กลมรอบตัว

ใจกายธรรมก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายธรรมละเอียด

กายธรรมละเอียดก็มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน มองดูกายธรรม อ้อ! เรามาจากกายธรรมหยาบโน้น เข้ามาถึงกายธรรมละเอียดนี้ กายธรรมนั้นอยู่ใกล้กายอรูปพรหมละเอียดนัก กลับไปสู่กายอรูปพรหมละเอียดเสียอีก ก็รีบเร่งมาเข้าถึงให้ได้กายธรรม เมื่อถึงกายธรรมเช่นนี้แล้ว เข้าถึงกายธรรมละเอียดเช่นนี้แล้ว เพราะความไม่ประมาทนี้เป็นหลักขึ้นไป ไม่ให้ทอดยอ ไม่พัวพันเพื่อนเลอะเลือน ต้องอดุตสำหรับพยายาม ตากายธรรมละเอียดมองดู เพราะธรรมกาย หรือ กายธรรมละเอียดนี้ ทั้ง ๒ กายนี้ยังระคนปนอยู่ด้วย สักกายทิฏฐิ วิจิกิจา สิล্পตปราคาส สังโยชน์เบื้องต้นทั้ง ๓ นี้ปกคลุมหุ้มห่ออยู่ในสันดาน

สักกายทิฏฐิ ยกตัวถือเนื้อถือตัว ไม่ยอมย่อตัว วิจิกิจา เคลือบแคลงสงสัยลังเล ไม่แน่นอนใจสักสิ่ง สิล্পตปราคาส ยังประพฤตศีลนอกศาสนาอยู่ ยังไม่มั่นใจในศีล ศาสนาจริง ๆ สิล্পตะ ยังมีอยู่ ศีลวัตรภายนอกศาสนายังมีอยู่ เราจะต้องรีบฉีกให้พ้น

พอถึงกายกรรมพระโสดาละเอียด ก็มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ท่านก็มองลงมา เห็นกายกรรมพระโสดา อ้อ! นี่ยังแน่นหนาอยู่ด้วย กามราคะ พยาบาท ทั้งหยาบทั้งละเอียด หรือส่วนหยาบนั้นยังหมักหมมอยู่ด้วยกามราคะ พยาบาทหยาบ กายกรรมละเอียดนี้ยังหมักหมมอยู่ด้วยกามราคะ พยาบาทละเอียด คิดแต่ในใจเช่นนี้ เราต้องกำจัดพวกนี้ออกเสียให้ได้เด็ดขาดด้วยความไม่ประมาทของเรา ถ้าขึ้นประมาทเลินเล่อ ผลอ้าวอยู่ละก็เอาตัวรอดไม่ได้ ใจกายกรรมพระโสดาละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดาละเอียด วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงเท่ากัน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงสมาธิ หยุด

หนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายธรรมพระสัททาคา หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ไสหนักขึ้นไป มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน

ตาของพระสัททาคามองลงมาดูกายธรรมพระโสตาหยาบ พระโสตาละเอียด อ้อ! นี่มาหมักหมมอยู่ด้วยกามราคะ พยาบาท ทั้งหยาบทั้งละเอียด นี่เราพ้นมาแล้วหรือ พ้นมาแล้วไม่ควรประมาท เรามาถึงนี้ได้ด้วยความไม่ประมาท ไม่ควรเลินเล่อปล่อยตัว ไม่ประมาท รีบกระวีกระวาดจากกายพระสัททาคา หยุดหนึ่งกลางดวงธรรมพระสัททาคา หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้า เห็นกายธรรมพระสัททาคา ละเอียด หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ไสหนักขึ้นไป

เมื่อถึงพระสัททาคาละเอียดแล้ว กายธรรมของพระสัททาคาละเอียดก็มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน มองมาดูกายพระสัททาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด ว่ายังหมักหมมอยู่ด้วยกามราคะ พยาบาท อย่างละเอียด เมื่อถึงพระสัททาคาละเอียดเราไม่ควรเลินเล่อปล่อยตัว ควรจะพยายามกระทำยิ่งขึ้นไป ใจของพระสัททาคาละเอียดก็หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสัททาคาละเอียด หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสัททาคาละเอียด วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมพระสัททาคานั้น ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายธรรมพระอนาคา หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูม

กายพระอรหันต์หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหันต์ ถูกส่วน
เข้าก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุ
ปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า

เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ถึงกายพระอรหันต์ละเอียด

นี่ **ปญญาปาสาทมารุยห** ขึ้นสู่ปราสาทปัญญาเช่นนี้ นี่แหละบัณฑิตผู้มีปัญญา ละความประมาทเสียได้ด้วยความไม่ประมาท ผู้ทรงปัญญานั้น ขึ้นสู่ปราสาทคือภูมิอันสูงของปัญญา แลลงมาเห็นพาลชนเป็นอันมาก ไม่กระวนกระวาย ไม่ทรมนทรมาย กระสับกระส่าย เห็นหมู่สัตว์ผู้ทรมนทรมาย กระวนกระวาย กระสับกระส่าย เห็นชัดเหมือนคนขึ้นภูเขามองลงมาข้างล่างเห็นคนอยู่บนภาคพื้นดินใดก็ฉนั้น เห็นปรากฏอย่างนี้ ผู้มีปัญญาเรียกว่า **ปญญาปาสาทมารุยห** ขึ้นสู่ปัญญาเพียงปราสาทได้เพียงนี้ ปราสาทปัญญาอันนี้นะ รู้จริงเห็นจริงตามความจริงทางพุทธศาสนาปรากฏอย่างนี้

ที่ชี้แจงแสดงมานี้ตามวาระพระบาลี คลฺยํความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติมาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตุถิ ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดาโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติยุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยามความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)